

результатом чого стає текстова реальність. Семантичне поле автора є тим сталим шаром змісту, семантичним ядром, яке можна вивчати як результат, розуміти, інтерпретувати, для продуцента – суб'єкта мовлення – це поле є незмінним.

Семантичне поле реципієнта тексту в основному збігається із семантичним полем автора: без цього немає розуміння тексту, метою якого є розпізнавання інтенції автора. Проте інтерпретація як когнітивний процес передбачає поглиблення та розширення змісту: читач додає елементи власного семантичного поля до авторського. Кожна інтерпретація певного тексту передбачає таке накладання полів – авторського і читачького, в ході якого загальне семантичне поле тексту розширюється, збільшується. Художній текст за своєю природою передбачає багатомірність інтерпретації, тому семантичне поле реципієнта повинно бути ширшим за авторське. Це досягається шляхом когнітивного розуміння – інтерпретації – з використанням позамовних, енциклопедичних знань.

Проте ми забуваємо, що інформаційний обмін, який є ядром процесу комунікації, суттєво відрізняється від усіх інших типів обміну: він має подвійну спрямованість. Ми не лише механічно застосовуємо екстралінгвістичні знання в інтерпретації тексту, беручи їх з якогось віртуального інформаційного позатекстового сховища, а навпаки: як екстралінгвістичні знання беруть участь в інтерпретації тексту, так і семантичне поле цього тексту впливає на знання реципієнта. Семантичне поле тексту, зокрема його текстовий зміст (якщо навіть уявити собі ситуацію першого прочитання) виходить поза межі конкретного тексту, набуваючи статусу екстралінгвістичних знань: його можна використовувати не тільки в інтерпретації інших текстів, коли ми фіксуємо інтертекстуальні зв'язки, а й в осмисленні об'єктивної реальності, у формування індивідуального образу світу людини. У такій функції ми не можемо використати весь текст, а лише його зміст – комплекс ментальних схем та концептів, що становлять цілісне семантичне поле автора і реципієнтів.

Отже, в результаті ми дійшли висновків: зміст

тексту є синкретичним поняттям семіотики, психолінгвістики та когнітивістики, де виступає як ментальний феномен, інтенція і концепт; зміст тексту формується завдяки семантичному полю, компонентами якого є семантичне поле мовця та семантичне поле реципієнта; семантичне поле має два вияви – власне текстовий зміст, що відповідає авторському аспекту і має лінійно-знакове та ментально-когнітивне вираження, та інтерпретаційний зміст, що є комплексом авторського семантичного поля і полів усіх потенційних реципієнтів; розуміння тексту передбачає збіг концептів та ментальних моделей семантичних полів автора і читача, а інтерпретація – розширення загального семантичного поля тексту за рахунок семантичних полів реципієнтів.

1. *Абрамова Г.О.* Про лінгвістичний аналіз художнього тексту / Г.О. Абрамова // *Культура слова.* – 2001. – Вип. 21. – 219 с.
2. *Бабенко Л.Г.* Лінгвістический анализ художественного Текста / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – М.: Наука, 2003. – 297 с.
3. *Барт Р.* Основы семиологии // От структурализма к постструктурализму: Французская семиотика / Р. Барт. – М., 2000. – С. 247–310.
4. *Богин Г. И.* Типология понимания текста // *Общая психолінгвістика: Хрестоматія* / Г.И. Богин. – М., 2004. – С. 230 – 258.
5. *Бондарко А. В.* Лінгвістика текста в системе функциональной грамматики // *Текст. Структура і семантика* / А.В. Бондарко. – М.: Наука, 2001. – Т. 1. – С. 4 –13.
6. *Гийому Ж.* О новых приемах интерпретации, или Проблема смысла с точки зрения анализа дискурса // *Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса* / Ж. Гийому, Д. Мальдидье. – М.: Наука, 2009. – С. 124 –137.
7. *Іванишин В.* Пізнання літературного твору: Методичний посібник для студентів і вчителів / В. Іванишин. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vesna.org.ua/txt/ivanishynv/pit_Html
8. *Кочан І.М.* Лінгвістичний аналіз тексту: Навчальний посібник / І.М. Кочан. – 2-ге вид., перер. і доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
9. *Кухаренко В.А.* Інтерпретація тексту / В.А. Кухаренко. – Вінниця: Знання, 2004. – 272 с.
10. *Мельник Т.* Образність художнього тексту через призму лінгвістичного аналізу (посібник для студентів-філологів) / Т. Мельник. – Севастополь: Знання, 2005. – 89 с.
11. *Селиванова Е. А.* Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А. Селиванова. – К.: Наук. думка, 2002. – 412 с.

Ірина Михайленко

Міжкультурна комунікація в контексті вивчення іноземних мов на неспеціальних факультетах ВНЗ

У статті проаналізована проблема міжкультурної комунікації у контексті підвищення мотивації вивчення іноземних мов на неспеціальних факультетах вищих навчальних закладів України.

A problem of intercultural communication in the context of the increase of learning foreign languages motivational institutions of Ukraine has been analysed in the article.

Постановка проблеми. Над тим, наскільки мова і культура є взаємопов'язаними елементами соціального життя, люди почали замислюватися ще в XVIII столітті. Розгляд явищ культури та комунікації в їх нерозривному зв'язку здійснюється в працях філософів XVII-XX ст.

Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Канта, Ф. Ніцше, П. Сорокіна, І. Фіхте, З. Фройда, Ф. Шляермахера, О. Шпенглера та інших. Так, наприклад, німецький філософ Іммануїл Кант (1724-1804) вважав, що між представниками німецької та французької націй існують суттєві відмінності: французи надто відверті, галантні, люб'язні і водночас фамільярні, легковажні; німці - поміркованіші, серйозніші, замкнутіші. На існуванні національного характеру наполягали і французькі вчені - історик Люсьєн Февр (1878-1956) та етнограф Люсьєн Леві-Брюль (1857-1939), російський філософ Микола Лосський (1870-1965), українські мислителі Микола Костомаров (1817-1885), В'ячеслав Липинський (1882-1931), Володимир Винниченко (1880- 1951) та інші.

Поняття міжкультурної комунікації виникає в середині XX ст. і пов'язане з іменами таких вчених як Е. Голл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер. Проблеми мовленнєвої діяльності та спілкування привертала увагу Л. Виготського, В. Гумбольдта, М. Жинкіна, І. Зимньої, Л. Паламаря, В. Сказкіна, В. Бухбіндера, Б. Коффі, Р. Джонсона, Г. Стоуна, Е. Уотерса, Д. Уільямса, Х. Холіка, В. Штраусса, Ф. Епперта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою міжкультурного спілкування займалися Є.М. Верещагін, В.П. Костомаров, В.В. Воробйов. Вони наголошують на тому, що, вивчаючи мову, потрібно спиратися на культуру народу, мова якого вивчається [5; 6]. Деякі дослідники також вважають, що при підготовці спеціалістів-нефілологів треба передбачати ще й той факт, що, крім загальномовних навичок з предмету «іноземна мова», студент повинен має набуті ще й навички професійного іншомовного спілкування [13]. І тому, підвищивши іншомовну комунікативну компетентність, ми підвищуємо й професійну компетентність майбутніх спеціалістів.

В Україні предметне поле досліджень у рамках проблематики «міжкультурна комунікація» сьогодні ще в процесі формування. Сучасні українські вчені (П.Н. Донець, Т.М. Комарницька, П.І. Осипов) досліджують проблеми міжкультурного спілкування. На їхню думку, при вступі у комунікацію носіїв різних культур є цілком вірогідною поява певних проблем, які від початку пов'язані з причетністю до різних культур. Проблемами такого характеру можуть бути труднощі у порозумінні, непорозумінні, створенні окремих упереджень, а в подальшому – відмежування у спілкуванні, скривдженість і нарешті - психічна ізоляція [11]. Над проблемою міжкультурної комунікації працюють також Г. В. Гритчук, яка вивчає міжкультурну комунікацію як соціально-педагогічні умови

формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму; І.Ю. М'язова провела у 2008 році соціально-філософський аналіз змісту ту сутності поняття «міжкультурна комунікація».

Мета даної публікації – розкриття змісту та виділення специфічних рис міжкультурної комунікації, які можуть сприяти підвищенню мотивації при вивченні іноземних мов на неспеціальних факультетах вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Появу терміну «міжкультурна комунікація» пов'язують з публікацією у 1975 році роботи Дж.Кондон та Йос.Фейсі «Вступ до міжкультурної комунікації» [15].

Проаналізуємо цей термін. Відомо, що само поняття «культура» можна умовно розділити на дві частини: об'єктивну і суб'єктивну.

Об'єктивна культура включає всі можливі інститути, такі, як економічна система, соціальні звичаї, політичні структури і процеси, а також літературу, види мистецтва та ремесла.

Суб'єктивна культура – це психологічні риси культури, які включають цінності і зразки мислення (ментальність). Ця суб'єктивна культура і представляє, на думку багатьох дослідників [8, 4, 2, 3, 7] величезні труднощі для розуміння.

Проблема міжкультурної комунікації у процесі навчання іноземних мов існувала давно, проте до її вивчення лінгвісти та методисти підійшли зовсім недавно, і ця проблема стала розглядатися з нової позиції, що дозволяє посилити вплив міжкультурної комунікації на студентів для більш практичного засвоєння іноземної мови. Дослідження останнього часу [2, 3, 7, 11, 12] дають підстави стверджувати, що вивчення мовної комунікації у світлі міжкультурної комунікації на сьогоднішній день актуальні, і все більше починають набувати прагматичний характер.

Дослідники даної проблеми зосереджують свою увагу саме на акценті значення слова. Вони виходять перш за все з того, що слово - це позначення того чи іншого реального предмета, що зустрічається в повсякденному житті.

Так, Н.Г. Комлев був першим, хто ввів в лінгвістику поняття культурно-історичного компонента значення слова. Він висловив думку про те, що слово, що відбиває предмет або явище дійсності певного соціуму, не тільки означає його, але і створює при цьому деякий фон, що асоціюється з цим словом. Тому в семантиці слова повинен міститися певний компонент, який фіксує саме даний соціальний фон, в якому слово існує.

«Визначаючи наявність» внутрішнього змісту слова », тобто факту, що слово-знак висловлює щось крім самого себе, ми зобов'язані визнати і наявність культурного компонента - залежність семантики мови від культурного середовища індивідуума» [10].

Вивчення культурного компонента слів є важливою умовою успішного оволодіння іноземною мовою, однак, у свою чергу, він входить у більш

широке коло культурно-історичних значень відповідної соціальної дійсності, засвоєння якої - важлива умова використання мови як засобу спілкування. Мова – це код, який позначає певні поняття, а люди в різних групах розуміють його по-різному.

У мові, перш за все, відображається соціальний досвід народу. Існування тих чи інших лексичних одиниць обумовлюється практичними потребами людей та їхніми життєвими реаліями. Так, наприклад, для позначення снігу жителі Чукотки використовують близько 10 термінів, що мають тонкі нюанси, які зрозумілі тільки тим людям, які постійно спілкуються цією мовою.

Приблизно така ж картина складається при використанні слів для позначення кольору. Наприклад, деякі африканські племена мають у своєму словесному арсеналі лише три кольори, при цьому для позначення чорного кольору є цілих два слова: чорний колір темряви і чорний колір вугілля.

У деяких мовах виникнення тих чи інших слів було обумовлено соціальними або правовими табу. Так, наприклад, у XIX столітті в Англії заборонялося вимовляти слова «груди» і «ніжка» навіть стосовно до птаха, тому з'явилися словосполучення «white meat» і «black meat».

Вивчення фонових знань, об'єктивних способів виділення культурного компонента значення є важливим завданням, оскільки включення в лінгвістичний аналіз соціального виміру дає можливість глибше проникнути в саму природу мови, повніше виявити умови її функціонування та динаміку розвитку.

Відомо, що між викладанням іноземних мов і міжкультурною комунікацією є єдиний взаємопов'язаний зв'язок, оскільки кожне заняття з іноземної мови - це практичне зіткнення з іншою культурою через її основний носій - мову. Кожне іноземне слово відображає іноземну культуру, за кожним словом стоїть суб'єктивне, обумовлене лише даною мовною культурою, своєрідне враження про навколишній світ.

Сьогодні у процесі викладання іноземних мов в Україні виникає потреба використання мови як засобу реального спілкування з носіями інших культур. Студенти хочуть мову не знати, а використовувати. У зв'язку з цим кардинально міняється погляд на викладання іноземної мови з урахуванням більшої уваги на міжкультурну комунікацію. Тому, основне завдання у викладанні іноземних мов сьогодні - це навчання функціональної сторони іноземної мови і більше практичне застосування іноземної мови, яка вивчається.

З чотирьох видів мовленнєвої діяльності, в силу об'єктивних причин, таких, як незначна кількість навчальних годин, відсутність мовного середовища, тривалі перерви в заняттях та ін., у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ часто реально реалізується, на жаль, найпасивніша форма – це читання.

Проте, сучасне тісне культурне спілкування вимагає від викладача уміння навчити студентів практично використовувати наявний у запасі лінгвістичний матеріал. Для цього потрібно намагатися максимально розвивати комунікативні здібності студентів, спираючись на те, що мови повинні вивчатися у нерозривній єдності між світом і культурою народів, що говорять на цих мовах.

До основних компонентів подібної іноземної культури можна віднести ті її елементи, що несуть на собі національно-специфічне забарвлення, а саме:

- традиції, а також обряди, які можна сприймати як традиції;
- традиційно - побутову культуру;
- повсякденну поведінку;
- художню культуру, яку можна також віднести до елементів етнографії та етнології.

Значення слів і граматичних правил зовсім недостатньо для того, щоб вважати, що ти володієш мовою. Необхідно якомога глибше дізнатися саму культуру мови, що вивчається. Іншими словами, теоретичні знання мови повинні доповнюватися практичними вміннями того, коли сказати, що сказати, кому і при яких обставинах, тобто, знанням того, як можна використовувати значення даного слова в конкретному контексті. Саме тому, радянські вчені, досліджуючи проблему міжкультурної комунікації, орієнтувалися, як правило, на аналіз звичаїв народу, його культурне середовище та мову, яка вивчалася. Все це сприяло створенню такого лінгводидактичного напрямку, як «Лінгвокраїнознавство». Ця дисципліна збагатила методику і практику викладання іноземних мов, але ця навчальна дисципліна вивчається, як правило, лише на спеціальних факультетах вищих навчальних закладів. Проте, якщо говорити про неспеціальні факультети, то труднощі виникають, в основному, при навчанні активним видам засвоєння мови – письму й говорінню. При цьому при зіткненні з міжкультурною комунікацією виникають труднощі, які пов'язані з: 1) лексико-фразеологічною сполучністю слів. Проблема в тому, що кожне слово будь-якої мови має свій, властивий тільки даній мові, резерв сполучності. Іншими словами, воно «дружить» і поєднується з одними словами і «не дружить» і, відповідно, не узгоджується з іншими. Так, «перемогу» можна лише «здобути», а «поразку – потерпіти», «роль» по-українськи можна «грати», «значення» – «мати», а «висновки, компліменти» - «робити». Англійське дієслово «to pay», що означає «платити» слід поєднувати з такими несумісними, з точки зору української мови, словами, як «attention» - «увага». Українські поєднання «міцний чай», «сильний дощ» по-англійськи звучать як «сильний чай» (strong tea), «важкий дощ» (heavy rain);

2) багатозначністю іноземного слова. Двомовні словники підтверджують це явище. Переклад слів за допомогою словника, який дає «еквіваленти» їх

значень в іншій мові, провокують студентів на вживання іноземних слів, які часто не мають еквівалентів в українській мові (наприклад, блокбастер, хіт-парад, трилер, серіал, ток-шоу, сиквел, римейк, хепі-енд, овертайм, кліп тощо).

Та ж ситуація виникає, коли переклад окремого слова не збігається з перекладами цього слова в словосполученнях. Це може бути проілюстровано прикладами з українсько-англійського словника:

записка - note,
ділова записка - memorandum,
повідна записка - report,
любовна записка - love letter;
закритий - closed,
закрите голосування - secret ballot,
закрита інформація – confidential information,
закритий навчальний заклад – boarding-school,
закрите приміщення- indoors,
закрита сукня – high-necked dress.

Окрім вищезгаданих карт або картин світу, існує, звичайно, реальна картина (об'єктивна позалюдська даність, світ, який оточує людину). Між реальною картиною світу і понятійною стоїть людина, тобто процеси її мислення, а це означає, що мова відображає дійсність двома шляхами: від реальності до мислення і від мислення до мови. Завдяки різним понятійним картинам виникають різні мовні картини, і тому, коли представники різних народів чують певну лексичну одиницю, то в їхній свідомості виникають зовсім інші образи. Так, наприклад, знаючи англійську мову на побутовому рівні, може здатися дивним переклад слова «table» як «таблиця», оскільки в українській мові поняття «стіл» не має такого визначення. Саме тому ми часто переносимо свої комунікативні стратегії з рідної мови на іноземну, і не носій мови стикається із проблемою перекладу, коли зустрічає подібне слово вперше.

Оскільки в даній статті мова йде про неспеціальні факультети ВНЗ, то зрозуміло, що нас цікавить, як може відбуватися процес іншомовного професійного спілкування, тобто професійна комунікація. У зв'язку з цим певний інтерес представляє робота М.Б.Бергельсон [2], в якій автор вводить таке поняття як «крос-культурна взаємодія» та виділяє основну складову сфери міжкультурної комунікації – це міжкультурна сенситивність (intercultural sensitivity). Підвищенню сенситивності майбутнього фахівця може сприяти проведення міжкультурних тренінгів, під час яких учасники за допомогою рольової гри повинні усвідомити, що проблема міжкультурної комунікації існує, а потім отримати необхідну інформацію про особливості міжкультурної комунікації взагалі і для окремих культур зокрема через вправи та проблемні ситуації.

Під час спілкування представників різних культур відбувається накладання іноземних понятійних картин світу на рідні, тобто ті, що мають в основі історично та культурно зумовлені поняття. На думку Тер-Мінасової, оскільки ці поняття закладаються нам, по-перше, колективно,

тобто соціумом, а по-друге, індивідуально, завдяки нашим аналітичним здібностям, котрі дозволяють сформувати лише свої індивідуальні поняття, то причиною комунікативних конфліктів є глибинні понятійні розбіжності у баченні світу націями [14]. Незважаючи на те, що культурні та понятійні картини світу є явищами умоглядними, ми можемо побачити, як нація бачить світ навколо себе, провівши асоціативне анкетування, коли певній групі людей, котрі представляють одну країну, пропонують написати ряд концептів, які виникають у їхній свідомості, коли вони чують назви деяких європейських країн. У 1994 році на міжнародній конференції SIETAR норвезькими вченими було представлено понятійну карту Європи на основі асоціацій, які виникають у норвежців стосовно країн Європи. Головною особливістю цієї карти є не географічні або політичні характеристики країн, а асоціативні ряди, які вони викликають у мешканців Норвегії. Варто зазначити, що професор Тер-Мінасова проводила подібне дослідження на факультеті іноземних мов у МДУ.

Нами також було проведено вільне асоціативне анкетування студентів соціально-гуманітарного, історичного та інженерно-педагогічного факультетів Дрогобицького державного педагогічного університету (Львівська область). Студенти не були обмежені ні в кількості реакцій, ні в їхньому напрямку, більш того, їх заохочували до максимальної різнобічності і чисельності.

Аналіз анкет показав, що багато країн Європи та світу асоціюються у студентів, перш за все, із заробітком та трудовою міграцією їх батьків («заробітничая країна» «заробітки» «робота» – Італія, Португалія, Польща, Угорщина; «працьовиті люди», знання німецької мови), «економічно-розвинута країна», «велика міграція» «знання англійської мови», «українці» – Німеччина, Швейцарія, Канада, США), що зумовлюється політичними, географічними та соціально-економічними причинами. Цікаві, на наш погляд, і асоціації студентів щодо країн-сусідів України – Росії та Польщі. Так, наприклад, асоціативні ряди, які пов'язані з Росією, були наступні: «політика», «газ», «робота», «Червона площа», «холод», «Москва», «морози», «зрада», «сусіди», «велика територія», «кати», «загарбники», «завойовники», «нахабство», «Путін», «Білан», «розвинена у всіх видах діяльності країна», «розумні», «малокультурні», «заздрісні», «талановиті люди», «недружелюбний народ», «взаємодія», «допомога», «знання російської мови», «сірість, бідність, хаос», «велика, багата на ресурси країна» і т. ін.

Щодо такої країни як Польща, то асоціації студентів були: «Євро 2012», «робота», «м'ясо», «високий рівень культури», «гостинність», «дешеві продукти харчування», «сусід України», «дороги», «заробітки», «автомобілі», «дружелюбність». Як бачимо, і тут політичні та соціально-економічні причини сприйняття країн-сусідів студентами зіграли свою роль. Багато асоціацій виникло у студентів і іноземною мовою. Напри-

клад, такі, поняття, як Oktober Fest, Euro 2012, MacDonalds, Fast Food, Hollywood чи White House складають мовну картину світу студентів, що є частиною понятійної картини, тобто, окрім смислового, ці асоціації мають ще й лінгвістичне навантаження, адже вони не потребують перекладу і стають тими іншомовними одиницями, з якими асоціюється країна.

Аналізуючи результати асоціативного анкетування, ми опиралися на роботу одного із засновників когнітивної психології, американського психолога Дж. Брунера [4, с. 115], який відзначав, що «до найбільш суттєвих факторів відноситься те, що в кожному акті сприймання і кожній реакції на об'єкт чи подію зовнішнього середовища бере участь акт категоризації. Людина бачить світ, а, відповідно, й інших людей не такими, якими вони є, а відповідно до тих категорій, які їй відомі, щодо їх опису».

Досліджуючи процеси пам'яті, Ф. Барлетт [1] зазначав, що люди без будь-якого спонукання мимовільно, активно будують системи когнітивних репрезентацій зовнішнього світу, називаючи їх «схемами», а потім модифікують їх. На основі таких схем людина класифікує та інтерпретує кожну нову інформацію, включаючи її в інтегральний образ сприйняття зовнішнього світу. Ці закономірності можна, повною мірою, віднести і до міжкультурного сприйняття.

Окрім вищезгаданих карт або картин світу, існує, звичайно, реальна картина (об'єктивна позалюдська даність, світ, який оточує людину). Між реальною картиною світу і понятійною картиною стоїть людина, тобто процеси її мислення, а це означає, що мова відображає дійсність двома шляхами: від реальності до мислення і від мислення до мови. Завдяки різним понятійним картинам виникають різні мовні картини, і тому, коли представники різних народів чують певну лексичну одиницю, то в їхній свідомості виникають зовсім інші образи. Так, наприклад, знаючи англійську мову на побутовому рівні, може здатися дивним переклад слова «table» як «таблиця», оскільки в українській мові поняття «стіл» не має такого визначення. Саме тому ми часто переносимо свої комунікативні стратегії з рідної мови на іноземну, і не носій мови стикається із проблемою перекладу, коли зустрічає подібне слово вперше.

Для того, щоб готувати студентів до іншомовного професійного мовлення, допомогти їм

освідомити себе невід'ємною частиною міжкультурної взаємодії, потрібно змінювати підходи до викладання іноземної мови, країнознавства та комунікації. Для цього потрібно переходити до практичних тренінгів та руйнувати хибні культурні стереотипи.

1. Барлетт Ф. Человек запоминает // Хрестоматия по общей психологии. / под ред. Ю.Б. Гипперейтер, В.Я. Романова. – 3-е изд, перераб. и доп. – М.: АСТ, 2008. – С. 292 – 303.
2. Бергельсон М.Б. Межкультурная коммуникация как исследовательская программа: лингвистические методы крос-культурных взаимодействий. – М.: Слово, 2002. – 156 с.
3. Боднар А.Я., Верещакіна Т.О. Проблема міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у ВНЗ // Наукові записки. Т.71. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота / Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2007. – С.15-19.
4. Брунер Дж. Психология познания. – М.: Прогресс, 1977. – 320 с.
5. Верещакін Е.М., Костомаров В.П. Язык и культура. – М., 1990. – 269 с.
6. Воробьев В.В. Лингвокультурология: Теория и методы. – М.: Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 1997. – 332 с.
7. Донец П.Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики/П.Н.Донец – Харьков: Штрих, 2001. – 384 с.
8. Зиммель Г. Избранное. Т. 1. Философия культуры. – М.: Юрист, 1996. – 671 с.
9. Комарницька Т.М. Кваліфікаційна характеристика вчителя іноземної мови в контексті сучасних наукових, психолого-педагогічних теорій, методів та технологій навчання// Міжнародное співробітництво та університетська освіта: Матеріали міжнародної наукової конференції: Вид-во МФ НАУКА, 2000. – С. 161 – 165.
10. Комлев Н.Г. Компоненты содержательной структуры слова.– М.: КомКнига, 2006. – 192 с.
11. Корнилов О.А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / О.А.Корнилов. – 2-е испр. и доп. – М.: ЧеРо, 2003. – 341 с.
12. Осипов П.І. Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи.[Електронний ресурс]/П.І. Осипов. – Режим доступу: http://bibl.kma.mk.ua/pdf/_zbirniku/7/8/_pdf
13. Рябов Г.П. Межкультурная коммуникация в политике, экономике, образовании, юриспруденции // Рябов Г.П., Зусман В., Фролов А. Межкультурная коммуникация. Учебное пособие. – Нижний Новгород, 2001. – 320 с.
14. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: Учебное пособие. – М.: Слово, 2000. – 298 с.
15. John C. Condon, Faithy S. Yousef An Introduction to Intercultural Communication. – Bobbs-Merrill, 1975/ - 306 p.

Ольга Мінкова

Перифрази як образно-переносні вторинні номінації

У статті розглядається образно-емоційна функція та стилістична роль перифраз як вторинних номенів у мові новітньої публіцистики.

The article deals with figuratively-emotional function and stylistic role of periphrasis as second nominals in language of modern publicism.